

Kartlegging av stamming og løpsk tale hos flerspråklige

Del 1: Sjekkliste for logopeden før gjennomføring av intervjudelen

Formålet med sjekklisten er å hjelpe logopeden med å samle og sortere informasjon for videre å velge ut spørsmål i intervjudelen.

NB: Les «Hvordan bruke skjemaet» før du gjennomfører sjekklisten og intervjudelen.

Innledende spørsmål

Ulike forhold kan ha betydning for og påvirke videre kartlegging og oppfølging, og kan være relevante for de videre spørsmålene som gjennomgås direkte med personen det gjelder.

Foreligger det allerede kjente andre vansker og/eller hypoteser om vansker?

(Se teoridelen om sameksisterende vansker.)

Kan en hypotese være at stammingen er ervervet og dermed kan være psykogen eller nevrogen? *(Se teoridelen om ervervet stamming.)*

Ja, kommentar:

Nei, kommentar:

Er det mistanke om skjult stamming? (Se teoridelen om skjult stamming.)

Ja, kommentar:

Nei, kommentar:

Har personen tydelig bedre ferdigheter på ett av språkene som han/hun bruker?

Opplever personen vansker med pusten?

Har personen skader som kan tenkes å påvirke pusten?

Språktypologi – norsk og morsmålet (Se teoridelen om språktypologi).

For logopeden:

a) for detaljerte fonetiske forskjeller mellom norsk og andre språk, se: <https://11-l2map.hf.ntnu.no/>,

b) for kontrastive beskrivelser mellom norsk og 20 andre språk, se:

<https://nafo.oslomet.no/kompetanseheving/faglitteratur/kontrastive-analyser/>

Undersøk typologiske trekk (ulikheter og likheter) mellom norsk og morsmålet innen følgende områder:

Fonologi/lydsystemet

Morfologi/bøyningssystemet

Syntaktisk/setningsstruktur

Har morsmålet reduplikasjon, en morfologisk prosess hvor ord eller deler av ord repeteres? (F.eks.: i Akan – din «vanskelig» – dindin «veldig vanskelig» dindindin «veldig veldig vanskelig».)

Ja Nei

Kommentar:

Har morsmålet spesielle lyder som kan forveksles med eller høres ut som stamming? (F.eks.: den glottale plosiven [ʔ] som kan høres ut som blokkering».)

Ja Nei

Kommentar:

Har morsmålet bøyning av flertallsord? (F.eks.: gutt – gutter.)

Ja Nei

Kommentar:

Har morsmålet bøyning av verb i tid? (F.eks.: smile – smiler)

Ja Nei

Kommentar:

Har morsmålet andre spesielle lingvistiske fenomen som kan være viktig for vurderingen? (F.eks.: Stakkato talerytme, nasalitet, konsonantkluster, stavelsesstruktur, trykk og intonasjon osv.)

Ja Nei

Kommentar:

Emosjonelt belastende erfaringer (se teoridelen om temaet).

Har personen opplevd å være i en vanskelig livssituasjon?

Ja Nei

Hvis ja, hva skjedde og hvordan kan erfaringen ha påvirket personen?

Annen innhentet informasjon

Del 2: Intervju

Flere forhold kan føre til uregelmessigheter i talen og ulike former for taleflytbrudd hos flerspråklige personer. Trekkene man hører kan gi mistanke om stamming og løpsk tale, men må analyseres og vurderes helhetlig for å kunne antyde årsakssammenheng. Spørsmålene her under er ment som hjelp til å danne et bilde av dette.

Innledende spørsmål:

Hvilke styrker har du (barnet)? (Styrkene kan gjelde personlighet, noe man er god til/flink i, styrker i familien og i kulturen man føler tilhørighet til.)

På hvilke(n) måte(r) er styrkene til hjelp for deg (barnet) i hverdagskommunikasjonen?

Kommunikasjon:

Snakker du (barnet) tydelig på:

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Opplever du (barnet) å snakke fort eller har du (barnet) fått tilbakemelding på at du (barnet) snakker fort?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Naturlig ikke-flyt

Er det vanlig at du (barnet) bytter ord eller leter etter ord når du (barnet) snakker:

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Er det vanlig at du (barnet) bytter lyder når du (barnet) snakker:

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Er det vanlig at du (barnet) blander ord fra de ulike språkene når du (barnet) kommuniserer?

Ja, ofte

Ja, noen ganger

Nei, aldri

Kommentar:

Er det vanlig at du (barnet) bruker fyllord. (F.eks. "at, at...", "em...", "du vet...") og/eller nøler?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Stamming

Hva kalles stamming på:

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Hvilke(n) betydning(er) har ordet for stamming på:

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kjenner du (barnet) noen i familien som stammer?

Gjentar du (barnet) enstavelsesord? (F.eks.: jeg jeg jeg jeg.)

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Gjentar du (barnet) stavelser/deler av ord? (F.eks.: ka-ka-ka-kake.)

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Gjentar du (barnet) lyder i ord når du (barnet) snakker: (F.eks.: k-k-k-kanin.)

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Forlenger du (barnet) lyder? (F.eks.: ssssss-ol.)

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

**Stopper det opp for deg (barnet) (stille/hørbare blokkeringer) når du (barnet) snakker?
(F.eks.: ball – med stopp/blokkering på b-lyden)**

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Oppstår det kroppslige medbevegelser når du (barnet) stammer, eksempelvis blinking med øynene, hode-, arm- eller beinbevegelser?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Oppstår det fysiske spenninger når du (barnet) stammer, eksempelvis at leppene klemmer seg sammen, tunga presser seg mot ganen eller kjeven låser seg?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Opplever du (barnet) selv ubehag og vansker knyttet til snakking/stamming?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Unngår du (barnet) å bruke ord som du (barnet) kan, på grunn av stammingen, på:

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Unngår du (barnet) å snakke på grunn av stammingen?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Unngår du (barnet) situasjoner på grunn av stammingen i kommunikasjon som foregår på ett eller flere språk?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Løpsk tale

Vurderes ut fra personens spontantale. Vær oppmerksom på at naturlig ikke-flyt og trekk ved løpsk tale kan likne på hverandre. Naturlig ikke-flyt kan særskilt forekomme ved flerspråklighet i en mellomspråklig fase. (Se teoridelen.)

Hva kalles løpsk tale på språket/språkene som du (barnet) snakker?

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kjenner du (barnet) noen i familien med løpsk tale?

Har du (barnet) så hurtig tale at talen blir uforståelig? (Skjer ikke nødvendigvis hele tiden.)

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Har du (barnet) fått tilbakemelding på at du (barnet) mumler og/eller er uforståelig?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Når du (barnet) snakker fort, blir stavelser eller ord forenklet?

(F.eks.: dinosaur blir "disaur")

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Er du (barnet) klar over talefeil, men er ubevisst når det skjer?

Ja, ofte

Ja, noen ganger

Nei, aldri

Kommentar:

Affekt og innvirkning på taleflyt

Affektive faktorer her innebærer å forstå sammenhengen mellom språkpreferanser og følelsesmessige aspekter. Det kan ha innvirkning på taleflyten. (Se teoridelen)

På hvilke(t) språk er du (barnet) mest trygg eller komfortabel med å snakke?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Hvilke(t) språk bruker du (barnet) når du (barnet) uttrykker følelser?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Er du (barnet) engstelig for å snakke ett eller flere av språkene?

Ja

Nei

Noen ganger

Vet ikke

Kommentar:

Hvis svaret er ja for spørsmålet ovenfor, hvilke(t) av språkene er du (barnet) mest engstelig for å snakke?

Norsk

Språk 1

Språk 2

Språk 3

Kommentar:

Hvis det oppstår engstelse, er det fordi du (barnet) er redd for taleflytbrudd?

Ja

Nei

Noen ganger

Vet ikke

Kommentar:

Holdninger og skambelagte tema:

Holdninger til stamming både hos personen selv og nærpåersoner vil kunne ha innvirkning på arbeidet med taleflytvanskene og effekten av hjelpen man gir. Det kan være et sensitivt tema, samtidig som informasjonsutveksling om dette er viktig. (Se teoridelen.)

(Til logopeden: Vurder hvordan du stiller disse spørsmålene.)

Kan du (barnet) snakke med andre om taleflytvansken?

Ja

Nei

Bare i nærfamilien

Kommentar:

Er det skamfullt å ha en taleflytvanske?

Ja

Nei

Kommentar:

Har du (barnet) og/eller de foresatte skyldfølelse på grunn av taleflytvanskene?

Ja

Nei

Kommentar:

Hvordan ser og oppfatter man en person med taleflytvansker i kulturen/miljøet som du (barnet) identifiserer deg (seg) med?

Kommentar:

Hvilken oppfatning har du (barnet) eller foresatte om hvilken hjelp en person med taleflytvansker bør få tilbud om?

Kommentar:

Stamming, løpsk tale og mulige sosiale følger

Negative holdninger til seg selv og negative erfaringer forbundet med taleflytvansker kan ofte føre til unngåelse av ulike situasjoner og legge begrensninger på ulike valg (f.eks. aktiviteter, yrke). (Se teoridelen.)

Tenker du (barnet) og/eller foresatte at stamming eller løpsk tale kan føre til begrensninger for å delta i samfunnet?

Ja

Nei

Kommentar:

Tenker du (barnet) og/eller foresatte at en person med stamming eller løpsk tale har nedsatte evner?

Ja

Nei

Kommentar:

Tenker du (barnet) og/eller foresatte at en person med stamming eller løpsk tale har begrensede forutsetninger for å ta en utdanning og kunne få en jobb innen det personen er interessert i?

Ja

Nei

Kommentar:

Tenker du (barnet) og/eller foresatte at stamming eller løpsk tale fører til begrensninger sosialt. (f.eks. vennskap og relasjoner)?

Ja

Nei

Kommentar:

Annen innhentet informasjon

SAMMENDRAG (Kun for logopeden.)

Sammendrag fra sjekklisten:

Kjente andre vansker/hypoteser om andre vansker (f.eks. ADHD, ASF, etc.)

Ervervet stamming (psykogen eller nevrogen)

Skjult stamming

Tydelig bedre ferdigheter på ett av språkene

Pusteutfordringer eller skade som påvirker pust

Språktypologi

Emosjonelt belastende erfaringer

Annen informasjon

Sammendrag fra intervjudelen

Kommunikasjon

Naturlig ikke-flyt

Stamming *(negative konnotasjoner, arvelighet, synlig og usynlig atferd)*

Løpsk tale *(negative konnotasjoner, arvelighet, løpske trekk)*

Affekt og innvirkning på taleflyt

Holdninger og skambelagte tema

Taleflytvansker og mulige sosiale følger

Annen informasjon

Områder til oppfølging